ఆధునిక ఆంధ్రదేశ చరిత్ర అధ్యక్షోపన్యాసం

డాక్టర్. కె. బాలగోపాల్

ఆంధ్రప్రదేశ్ హిస్టరీ కాంగ్రెస్ 19 వ వార్షిక సమావేశం 'ఆధునిక ఆంధ్ర చరిత్ర' విభాగానికి అధ్యక్షత వహించే అవకాశం నాకు ఇచ్చినందుకునదస్సు నిర్వాహకులకు నా హృదయపూర్వక ధన్యవాదాలు. నేను వృత్తిరీత్యా చరిత్రకారుడినికాను. ఔత్సాహిక పరిశీలకుడిని మాత్రమే. అయినప్పటికీ నా అభిప్రాయాలకు కొంత విలువ ఉంటుందనే ఆశతో వాటిని ఈసభ ముందు ఉంచుతున్నాను.

'తెలుగు ప్రజలు తమకొక ప్రత్యేకమైన రాష్ట్రం కావాలని ఉద్యమించి విజయం సాధించి నాలుగు దశాబ్దాలు కావస్తున్నాయి. తెలుగు భాష, సంస్కృతి, తెలుగువాళ్ళు అనే భావన, ఎప్పటినుండో వున్నాయి. అయితే ఆధునిక కాలంలో తెలుగు జాతి ఒక ప్రత్యేక రాష్ట్రాన్ని సాధించుకోవడంతో తన అస్తిత్వానికి నిర్మాణయుతమైన ప్రాతిపదిక కల్పించుకుంది. ఈ నాలుగు దశాబ్దాలలో తెలుగు ప్రజలు తాము సాధించుకున్న రాష్ట్రంలో ఏ రకమైన సమాజాన్ని నిర్మించుకున్నారు అన్న ప్రశ్న వేసుకొని జవాబు చెప్పుకోవలసిన అవసరం ఉంది.

'తెలుగు ప్రజలు నిర్మించుకున్నారు' అంటే అందరూ కలిసికట్టుగా నిర్మించుకున్నారని కాదు. అందరి అవసరాలూ ఒకటి కాదు. అందరికుండే అవకాశాలూ ఒకటి కాదు. అయితే 'భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రాల' కోసం ఆనాడు నడిచిన ఉద్యమాలలో ప్రత్యేక రాష్ట్రాల సాధనను ఒక స్పష్టమైన లక్ష్యంతో ముడిపెట్టడం జరిగింది. ఆ లక్ష్యం భారతదేశంలో ఒక నూతన సమాజం స్థాపన. తెలుగు, మరాఠీ ప్రజలలో ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఉద్యమంలో చురుకుగా పాల్గొన్న కమ్యూనిస్టులు ఆ నూతన సమాజాన్ని సమసమాజంగా భావించారు. కమ్యూనిస్టేతరులు సాంఘిక న్యాయంతో కూడిన ప్రజాతంత్ర సమాజాన్ని తమ ఆదర్శంగా స్వీకరించారు. ఏవిధంగా దానిని నిర్వచించినా, ఆ నూతన సమాజం నెలకొల్పాలంటే దేశంలోని కోట్లాది ప్రజల పురోభివృద్ధి, విభిన్న జాతుల సమ అభివృద్ధి జరగవలసి వుంటుంది. ప్రజలకు తిండి, బట్ట, ఇల్లు, సాగుభూమి లభించడమే కాక, ప్రజలు వైజ్ఞానికంగా, సాంకేతికంగా పురోభివృద్ధి చెందాలి. దేశంలో పెట్టుబడి వనరుల సమీకరణ జరిగినంత మాత్రాన ఇది జరిగిపోదు. విద్య వైజ్ఞానిక సాంస్కృతిక కృషి జరగవలసి వుంటుంది. భాష ప్రాతిపదికన రాష్ట్రాలను పునర్విభజించి దేశంలోని విభిన్న జాతుల ప్రజలకు భారత రాజ్యాంగం పరిధిలో తమను తాము పరిపాలించుకునే అవకాశం కల్పించడం ఇందుకోసం అవసరం అని ఆనాడు వాదించారు.

ఈ వాదన ఆమోదం పొంది ఒక్కొక్క భాష మాట్లాడే ప్రజలు ఒక రాష్ట్రాన్ని సాధించుకున్నారు. మొట్టమొదట సాధించుకున్న వారిలో తెలుగు ప్రజలు ఒకరు. ఈవిధంగా సాధించుకున్న ప్రత్యేక రాష్ట్రం ఆనాటి ఆదర్శాలకు ఎంత చేరువ అయింది అనేది ఆధునిక ఆంధ్ర చరిత్రకు సంబంధించిన ఒక ముఖ్యమైన ప్రశ్న. దీని వెలుగులోనే మిగిలిన ప్రశ్నలకు అర్థం చేకూరుతుంది. చరిత్ర అధ్యయనం విలువలకు అతీతమయినది కాదు. ఏదో ఒక ప్రామాణికమైన విలువను మనముందు ఉంచుకున్నప్పుడే చరిత్ర అధ్యయనం అర్థవంతం అవుతుంది. ఆ ప్రమాణం ఎక్కడో బయటినుండి దిగుమతి చేసుకున్నది కాక ఆచరిత్రలోనే పుట్టినదయితే దాని వెలుగులో చేపట్టే అధ్యయనం ఫలప్రదం అవుతుంది.

ప్రతీ ఉద్యమం ఏదో ఒక ఉన్నతమైన ఆదర్శాన్ని ముందుకు తీసుకొస్తుంది. ఆ ఉద్యమం విజయవంతమయినంత మాత్రాన ఆ ఆదర్శం అమలయిపోదు. అట్లాగని ఆ ఆదర్శం ఉద్యమానికి నాయకత్వం వహించే వర్గాల ప్రయోజనాలకు ఒక అందమయిన ముసుగు అనుకోవడం కూడ పూర్తిగా సత్యం కాదు.

సమాజంలో పైకి రాజూస్తున్న వర్గాలు తమ ప్రయోజనాలను సమాజం ప్రయోజనాలుగా చూపించి మొత్తం సమాజాన్ని (ముఖ్యంగా తమకంటే కిందనున్న వర్గాలను) తమవెంట సమీకరించుకునే ప్రయత్నం చేస్తాయని మార్క్స్ అంటాడు. గ్రామ్‌స్కీ, వంటి మార్క్సిస్టులు ఈ క్రియకు చారిత్రక పరిణామంలో చాలా ప్రాముఖ్యం ఇచ్చారు. అయితే దీనిని కేవలం ఒక మోసపూరితమైన

ఎత్తుగడగా అర్థం చేసుకోకూడదు. అది ఎత్తుగడగానే మొదలయినా దానిని సత్యంగా స్వీకరించి ఆ ఉద్యమంలో భాగమయ్యే క్రింది వర్గాలు ఆ ఆదర్శం వెలుగులో తమ ఆకాంక్షలను, ఆచరణను రూపొందించుకోవడం ద్వారా దానికి బలం చేకూరుస్తాయి. ఎత్తుగడగా మొదలయింది ఆమేరకు సత్యంగా మారగలదు. వేరే ఏమీ కాకున్నా ఆ ఉద్యమం ఫలితంగా సమాజంలో నెలకొనే నూతన వ్యవస్థను మదింపు వేయడానికి ఒక సహజమైన ప్రమాణంగా ఆ ఆదర్శం పని చేస్తుంది.

అంతేకాక, ప్రత్యేక ప్రయోజనాలను సార్వత్రిక ఆదర్శాల రూపంలో భావించుకోవడం మనుషుల ఆలోచనారీతి. ఒక అన్యాయానికి వ్యతిరేకంగా మొదలయ్యే ఆలోచన కేవలం ఆ అన్యాయం దగ్గర నిలిచిపోదు. సార్వజనీనమయిన 'న్యాయం' గురించి అది యోచిస్తుంది. అందువల్ల కూడ ఒక పాక్షిక ప్రయోజనం కోసం మొదలయిన ఏ ఉద్యమమయినా దానిని మించిన ఆదర్శాలను ఉనికిలోకి తీసుకొస్తుంది. ఇది ఆ ఉద్యమం పరిధిని నిజంగానే కొంత పెంచుతుంది. ఆ ఉద్యమం విజయవంతమయినాక ఆ ఆదర్శాన్ని పూర్తిగా సాధించ~~డం జరగదు~~. అయినా ఒక ఆదర్శంగా అది నిలిచిపోతుంది. సమాజంలో మనుషులు విశ్వసించే విలువలలో అది భాగం అవుతుంది. భావి ఆచరణను ప్రభావితం చేస్తుంది. భావి సామాజిక వ్యవస్థకు ఒక కొలబద్దగా నిలుస్తుంది.

తెలుగు జాతిలోని ఆస్తిపరులు తమ ఆస్తులు పెంచుకోవడానికీ, తామొక ఆధునిక పెట్టుబడిదారీ వర్గంగా పరిణామం చెంది పెద్ద పెట్టుబడిదార్లను సవాలు చేయడానికీ ఒక ప్రత్యేక రాష్ట్రం కావాలని కోరుకున్నారనీ, 'తెలుగు జాతి పురోభివృద్ధి, 'దేశంలో సమసమాజ స్థాపన మొదలయిన ఆదర్శాలన్నీ సామాన్య ప్రజలను ఆకట్టుకోవడానికి ఆ వర్గాలు ప్రయోగించిన నినాదాలేననీ వ్యాఖ్యానించడం అందువల్లనే పాక్షిక సత్యం అవుతుంది. తెలుగుజాతికి చెందిన భూస్వాములూ, పెట్టుబడిదారులూ, ఇతర పెత్తందారీ శక్తులు రాష్ట్రంలోని వనరులను తమ అధీనంలోకి తీసుకొని కేంద్ర ప్రభుత్వం మీద ఒత్తిడి పెట్టి తమ అవసరాలు సాధించుకొనడానికి ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్రం ఉపయోగపడిన మాట వాస్తవమే. కానీ ఆధునిక ఆంధ్ర చరిత్ర అక్కడితో అయిపోలేదు. ప్రజారాజ్యం, సమసమాజం, సకల ప్రజల పురోభివృద్ధి మొదలయిన ఆదర్శాలు జన జీవితాన్ని ప్రభావితం చేసాయి. తెలంగాణాలో జరిగిన రైతాంగ పోరాటంతో మొదలైన ఈ ఆలోచనలు ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఉద్యమంలో భాగమై తెలుగు ప్రజల సంస్కృతిలో భాగమయ్యాయి. సామాజిక వ్యవస్థను బలంగా ప్రభావితం చేయగలిగాయి. దీనిని లెక్కలోకి తీసుకోకుండా ఈ నాలుగు దశాబ్దాలలో తెలుగుజాతి తన జీవితాన్ని ఏవిధంగా తీర్చిదిద్దుకుంది అన్న ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పలేము.

సామాజిక పరిశీలన

ఒక జాతి ఒక చారిత్రక దశలో ' ఏరకమైన జీవితాన్ని నిర్మించుకుంది ' అన్న ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పాలంటే మూడు అంశాలను అధ్యయనం చేయవలసి వుంటుంది. మొదటిది ఆ జాతి తన భౌతిక అవసరాల ఉత్పత్తి కోసం అభివృద్ధి చేసుకున్న ఉత్పత్తి సామర్థ్యం. వ్యవసాయంలోనూ, పరిశ్రమలోనూ ఉపయోగించే ఉత్పత్తి సాధనాలు, ఉత్పత్తి క్రియ ఏవిధంగా మారాయి ? ఉత్పత్తి నిర్వహించే శ్రామికుల సాంకేతిక సామర్థ్యం ఏమేరకు, ఏ రూపంలో, అభివృద్ధి చెందింది ? అనే ప్రశ్నలు ఈ అంశంలో ~~భాగమవుతాయి.~~ భాగాలవుతాయి.

అయితే మార్క్స్ ఒక సందర్భంలో అన్నట్టు ఉత్పత్తి సాధనాలు వాటంతట అవి పనిచేయవు. వాటిని పనిలో పెట్టాలి. ఇది ఏవిధంగా జరుగుతుందనేది ఆ ఉత్పత్తి సాధనాల యాజమాన్య సంబంధాలపైన ఆధారపడి ఉంటుంది. ఇంకొక రకంగా చెప్పాలంటే, ఉత్పత్తి ప్రక్రియలో మనుషులు కాకతాళీయంగా పాల్గొనరు. ఉత్పత్తి ప్రక్రియ వ్యవస్థితంగా జరుగుతుంది. అది నిర్మాణయుతమైన ప్రక్రియ. ఆ నిర్మాణంలో భాగంగానే మనుషులు ఉత్పత్తి సాధనాలను చేతబూని ఉత్పత్తి చేస్తారు.

ఒక్క ఉత్పత్తి క్రియే కాదు, మొత్తంగా మానవ సామాజిక జీవితం కాకతాళీయంగా కాక నిర్మాణయుతంగా సాగుతుంది. ' సమాజం ' అనేది వ్యవస్థితమైన సంబంధాల కలయిక. ఆ వ్యవస్థలో భాగంగానే మనుషుల మధ్య సామాజిక సంబంధాలు ఏర్పడతాయి. ఆస్తి, రాజ్యం, యాజమాన్యం, కులం, కుటుంబం మొదలైన అనేక సామాజిక వ్యవస్థల కలయిక సమాజం. దీని స్వరూప స్వభావాలలో వచ్చిన మార్పులను అర్థం చేసుకోవడం రెండవ విషయం.

అయితే మనుషులు సామాజిక జీవితంలో కాకతాళీయంగా పాల్గొనరనేది ఎంత నిజమో, అనాలోచితంగా, అనైతికంగా పాల్గొనరనేది కూడ అంతే నిజం, తమ నిత్య జీవిత ఆచరణ గురించి నైతికంగా ఆలోచించకుండ జీవించడం మనుషులకు సాధ్యం కాదు. ఇక్కడ నైతిక ఆలోచన అంటే కేవలం తప్పొప్పుల విచారణ కాదు. విలువలతో కూడిన ఆలోచనంతా నైతిక ఆలోచనే. తమ చర్యలకు నైతికంగా వెల కట్టకుండా బతకడం మనుషులకు సాధ్యం కాదు. సామాజిక వ్యవస్థతోపాటు మంచి చెడులకు, తప్పొప్పులకు, సత్యాసత్యాలకు ప్రమాణాలు, అర్థాలు నిర్దేశించే నైతిక ప్రపంచం ఒకటి ప్రతీ సమాజంలోనూ వుంటుంది. దాని వెలుగులో తమ జీవితాన్ని తమ పరిసరాలను మనుషులు అర్థం చేసుకుంటూ సామాజిక జీవితంలోనూ, సామాజిక మార్పులోనూ పాల్గొంటారు. ఈ నైతిక ప్రపంచం ఏవిధంగా పరిణామం చెందిందనేది మూడవ అంశం.

ఒక సమాజంలో ఏరకమైన జీవితం నెలకొనిందీ అని అర్థం చేసుకోవాలంటే పై మూడు విషయాలనూ అర్థం చేసుకోవలసి వుంటుంది. ఉత్పత్తికి సంబంధించిన సాంకేతిక సాధనాలను, ప్రజల సాంకేతిక నైపుణ్యాన్ని, సామాజిక ఆర్థిక వ్యవస్థలోని వివిధ రంగాలలో వ్యవస్థితమైన నిర్మాణాన్ని సామాజిక జీవిత విలువలను నిర్దేశించే నైతిక ప్రపంచాన్ని అధ్యయనం చేయవలసి వుంటుంది. వీటిలో మొదటి దానికి రెండవదానిలోని యాజమాన్య సంబంధాలు అనే ఒక్క అంశాన్ని మాత్రమే చేరిస్తే అవి రెండూ కలిసి సామాజిక జీవితానికి పునాది అవుతాయనీ, పునాది అయిన ఆ ఉత్పత్తి వ్యవస్థను అర్థం చేసుకుంటే మిగిలిన విషయాలు దాని పర్యవసానంగా అర్థమవుతాయని మార్క్సిజం నుండి వచ్చిన ఒక అభిప్రాయం చెలామణిలో వుంది. దీర్ఘకాల చరిత్ర పరిశోధనకు యిది వర్తిస్తుందేమో కాని-(అది కూడా అనుమానమే)నడుస్తున్న చరిత్రను అధ్యయనం చేయడానికి యిది సరిపోదు.

రాష్ట్ర అవతరణ ఉద్యమం ముందుకి తీసుకొచ్చిన ఆదర్శాల వెలుగులో తెలుగుజాతి వర్తమాన జీవితంలోని పై మూడు అంశాలనూ అధ్యయనం చేసినప్పుడే ఆధునిక ఆంధ్ర చరిత్రకు సంబంధించిన నేపథ్యం అర్థమవుతుంది. ఆ నేపథ్యంలోనే మిగిలిన ప్రశ్నలకు జవాబు దొరుకుతుంది. తెలుగు ప్రజల భౌతిక జీవితం అభివృద్ధి చెందడానికి ఈ నాలుగు దశాబ్దాలలో జరిగిన కృషి ఏమిటి?సాగునీటి వసతి, విద్యుత్తు, రోడ్లు, పరిశ్రమలు, విద్య వగైరా రంగాలలో వచ్చిన మార్పులు ఎట్లాంటివి, అవి ఎవరికి ఉపయోగపడ్డాయి, ఏమేరకు ఉపయోగపడ్డాయి? తెలుగు ప్రజలందరి ఆర్థిక జీవితానికి వుండే సాంకేతిక ప్రమాణాలను (వారి శ్రమశక్తి నిపుణతతో సహా) పెంచే ప్రయత్నమేమైనా జరిగిందా, లేక అవకాశాలు వున్న మేరకే జీవిత ప్రమాణాలు పెరిగాయా ?సామాజిక వ్యవస్థలో (ఆస్తి, యాజమాన్యం, రాజ్యాధికారం, కులపెత్తనం, మగపెత్తనం, ప్రాంతీయ అసమానత మొదలైన వాటిల్లో) సమసమాజ దిశగా సాగిన మార్పు ఎంత ? అందులో ఎంత భాగం తెలుగుజాతి పేరు మీద అధికారాన్ని చేజిక్కించుకున్న వారి చొరవతో జరిగింది ? ఏమేరకు వారి పరిపాలనకు, పెత్తనానికి వ్యతిరేకంగా జరగవలసి వచ్చింది ? ఈ నాలుగు దశాబ్దాలలో నైతిక జీవితంలో ఏ మార్పులు వచ్చాయి ? అవి ప్రజాతంత్ర సంస్కృతి దిశగా వచ్చాయా సమసమాజ స్థాపనకు, ప్రజాతంత్ర జీవితానికి కావలసిన విలువలు పెరిగాయా ? పెరిగివుంటే అది తెలుగు జాతి పాలకుల చలవా లేకపోతే వారికి వ్యతిరేకంగా వచ్చిన మలితరం ఉద్యమాల కృషి ఫలితమా ?

క్లుప్తంగా జవాబు చెప్పాలంటే ఏ ఆదర్శాల ప్రాతిపదికన అయితే తెలుగుజాతి తన అస్తిత్వానికి ఆధునిక రూపం యిచ్చుకుందో ఆ ఆదర్శాలు దాని పర్యవసానంగా అమలులోకి రాలేదు. తెలుగుజాతికి చెందిన ఆస్తిపరులకు, బలవంతులకు అభివృద్ధి చెందే అవకాశం బాగా దొరికింది. ఆ అభివృద్ధి కూడా తొలి రెండు దశాబ్దాల తర్వాత క్రమంగా మరింత హింసాత్మక రూపం తీసుకుంటోంది. సామాజిక, ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఆస్తుల ప్రాముఖ్యం పెరిగింది. అభివృద్ధిలో ప్రాంతీయ అసమానత పెరిగింది. సామాజిక రాజకీయ జీవితంలో కులం ప్రాముఖ్యం పెరిగింది. స్త్రీల స్వేచ్ఛ కొంత పెరిగినా వారిపై హింస చాలా పెరిగింది.

అయితే తొలినాటి ఆదర్శాలు రాజకీయ విలువలుగా సామాజిక చైతన్యంలో కొనసాగి తరువాతి కాలంలో ఆంధ్ర రాష్ట్ర పాలకులకూ తెలుగుజాతి పెత్తందార్లకు వ్యతిరేకంగా జరిగిన అనేక ఉద్యమాలను ప్రభావితం చేశాయి. గ్రామీణ పేదల తరపున నక్సలైటు ఉద్యమం, వెనుకబడిన ప్రాంతాల తరపున ప్రత్యేక తెలంగాణా ఉద్యమం, అణగారిన కులాల తరపున దళిత ఉద్యమం తొలినాటి ఆదర్శాలకు వారసులుగా ముందుకొచ్చి ఆంధ్ర రాష్ట్ర పాలకులకూ తెలుగు జాతి పెత్తందార్లకు వ్యతిరేకంగా ప్రజాతంత్ర వ్యవస్థ దిశగా తెలుగు సమాజాన్ని ముందుకు తీసుకుపోయాయి. పాలకులు మాత్రం ప్రజాతంత్ర ఆదర్శాలు మొత్తం కోల్పోయి అణచివేత వ్యవస్థను పెంచారు, సమాజంలో వికృత సంస్కృతి పెరిగి జాతి నైతిక జీవితం దిగజారింది.

ఆధునిక ఆంధ్ర చరిత్రలో ఆర్థిక అభివృద్ధి అసలే జరగలేదని అనలేం. వ్యవసాయ పారిశ్రామిక రంగాలలో దేశంలోని యితర రాష్ట్రాలతో పోలిస్తే సగటు రాశిలో ఆంధ్రప్రదేశ్ అభివృద్ధి సాధించింది. దీనికి ఒక అర్థంలో తెలుగుజాతి ప్రగతిగా చెప్పుకున్నా, నిజానికి ఈ ఆర్థిక ప్రగతి పెట్టుబడిదారీ నమూనాలో జరగడం వల్ల దీనికి వికృత లక్షణాలు అనేకం వున్నాయి. పెట్టుబడిదారీ నమూనాలో జరిగే అభివృద్ధి ఎప్పుడూ బలవంతులకు మరింత బలపడడానికి ఎక్కువ అవకాశం కల్పిస్తుంది. బలహీనులకు బలహీనమైన అవకాశాలు యిస్తుంది. చాలామందికి అసలు అవకాశమే కల్పించదు. పెట్టుబడి లాభాలను వెతుక్కుంటూ పోతుంది తప్ప అభివృద్ధి దాని గమ్యం కాదు. అభివృద్ధి లాభాల వేటకు బై-ప్రోడక్ట్ మాత్రమే. ఇది పెట్టుబడిదారీ అభివృద్ధి నమూనాకు ఉండే సాధారణ లక్షణం కాగా, భారతదేశం వంటి మూడవ ప్రపంచ దేశాలలో ఈ వికృత పోకడలు మరింత ఎక్కువగా కనిపిస్తాయి. అందువల్ల తెలుగుజాతి పేరిట ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడి తెలుగువాళ్ళ భవితవ్యాన్ని (భారత రాజ్యాంగ వ్యవస్థ పరిధిలో) తెలుగువాళ్ళే నిర్ణయించుకునే అవకాశం వచ్చినాక జరిగిన ఆర్థిక అభివృద్ధి ఈ జాతిలో ప్రాంతీయ అసమానతలను పెంచి రాష్ట్ర అవతరణ జరిగిన పదమూడు సంవత్సరాలకు తెలంగాణాలో ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఉద్యమానికి దారితీసింది. ఆ తరువాత విభిన్న ప్రాంతాల మధ్య మార్కెట్ సంబంధాలు బాగా పెరగడం వల్ల ప్రాంతీయ వేర్పాటుభావం తగ్గినా, అభివృద్ధికి చోదకశక్తి అయిన పెట్టుబడి అసలే ప్రవేశించని (లేక అతి తక్కువగా ప్రవేశించిన) గ్రామాలు, తాలూకాలు చాలా ఉండిపోయాయి. తెలుగుజాతి ప్రగతి ఆ జాతిలో పెద్ద భాగాన్ని విడిచిపెట్టి ముందుకు సాగింది. నక్సలైటు ఉద్యమం, ఆ ప్రజలు కూడా తెలుగుజాతిలో భాగమేనని జ్ఞాపకం చేసిన తరువాత వారినందరినీ జాతి జీవన స్రవంతిలో కలవమని పాలకులు పిలుపులిస్తున్నారు గాని ఆ స్రవంతి వాళ్ళని తానే బయటకు నెట్టింది.

ఎగుడుదిగుళ్ళుగా సాగే ఈ ఆర్థిక అభివృద్ధి ఫలితంగా ప్రాజెక్టుల కోసం, పరిశ్రమల కోసం విభిన్న ప్రాంతాలలో ఉద్యమాలు, ఆందోళనలు సాగడం సహజం. ఇచ్చిన వాళ్ళకే యింకా యిచ్చే అభివృద్ధి నమూనా పట్ల నిరసన రకరకాల రూపాలలో వ్యక్తమవుతుంది. ఈరోజు దేశ వ్యాప్తంగా అమలులోకి వస్తున్న ఆర్థిక సంస్కరణలు ఈ వికృత అభివృద్ధిని మరింత పెంచబోతాయి. అభివృద్ధి అనేది తొలినాడు సమసమాజంతో ముడిపడి వున్న ఆదర్శం కాని అభివృద్ధికి ఎంచుకున్న మార్గం దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థలాగే తెలుగుజాతి ఆర్థిక వ్యవస్థను కూడా ఆ ఆదర్శం నుండి చాలా దూరం తీసుకుపోయింది.

సామాజిక వ్యవస్థ మాటకొస్తే యిక్కడ కూడా తొలినాటి ఉద్యమాల ప్రకటిత ఆకాంక్షలకు, సాధించిన ఫలితాలకు మధ్య చాలా వ్యత్యాసం వుంది. తొలినాటి తెలుగు జాతీయత హేతువాద, కుల వ్యతిరేక, సామ్యవాద ఆదర్శాలతో కలిసి వుండింది. కాని ఈ నాలుగు దశాబ్దాల ప్రగతి ఆ ఆదర్శాలకు తెలుగువారి సామాజిక జీవిత నిర్మాణంలో స్థానం లేకుండా చేసింది. ఇప్పుడు అవి మళ్ళీ నూతన ఉద్యమాల రూపంలో ముందుకు రావలసి వచ్చింది. నూతన ఆకాంక్షలతో తిరిగి వూపిరి పోసుకోవలసి వచ్చిందని అంటే యింకా నబబుగా వుంటుంది. ఎందుకంటే ఆదర్శాలుగా అవి ఎప్పుడూ చచ్చిపోలేదు.

తెలుగుజాతిలో ఆస్తి కోసం, అధికారం కోసం బలవంతుల మధ్య జరిగే ఘర్షణ ప్రధాన రాజకీయ ప్రక్రియ అయింది. మిగిలినవి వెనక్కి పోయాయి. ఆ ఘర్షణ సామాజిక వ్యవస్థ రూపురేఖలలో వచ్చే మార్పులను నిర్ణయిస్తూ వుంది. మిగిలిన ఆదర్శాలు దానికి లోబడి తమ ఉనికిని వెతుక్కుంటున్నాయి. ధనవంతుల ఆస్తులు పేదలకు పంచడం అనే హామీ పోయి పేదల ఆస్తులే ధనవంతుల ఆకలికి ఆహారమవుతున్నాయి. స్వంత ఆస్తికి ప్రాధాన్యం తగ్గించే దిశగా ఆర్థిక వ్యవస్థ నడవకపోగా రానురాను స్వంత ఆస్తే ఆర్థిక వ్యవస్థకు ప్రాతిపదిక అవుతోంది. కుల వ్యతిరేకత తొలినాటి ప్రకటిత ఆదర్శాలలో ఒకటి. కాని తెలుగువారి రాజకీయ ఆర్థిక పురోగతి కులతత్వాన్ని పాత రూపాలలో కొంత పరిహరించినా కొత్త రూపాలలో చాలా పెంచింది. ఆర్థిక అభివృద్ధి ఎక్కడ ఎక్కువగా జరిగితే కులతత్వం అక్కడే ఎక్కువగా కనిపించే విచిత్ర పరిస్థితి ఏర్పడింది. ఆస్తి కోసం, అధికారం కోసం జరిగే ఘర్షణల్లో కులం ఒక సాధనం కావడం ఈ స్థితికి దారి తీసింది. కులం పెరగడమే కాక ఈ క్రమంలోనే అన్ని ప్రజాతంత్ర సంస్థలు, ప్రజాతంత్ర సంస్కృతి ధ్వంసమయ్యాయి. రాజకీయాలలో ప్రజాతంత్ర విలువల విధ్వంసానికి ఎన్నికలలో జరిగే హింస ఒక నిదర్శనం. మద్యపానాన్ని ప్రభుత్వాలు తమ ఆదాయం కోసం పనిగట్టుకుని పెంచి చివరికి మద్య వ్యతిరేక ఉద్యమం పెద్ద ఎత్తున పెల్లుబకగా మద్య వ్యాపారన్ని మొత్తంగా నిషేధించవలసి వచ్చింది. తెలుగు వారందరి పేరు మీద సాగిన అభివృద్ధి, ప్రజాస్వామ్యం కొద్దిమంది అభివృద్ధికి వారి అంతర్గత ఘర్షణలకు వేదికగా మారడంతో పీడిత ప్రజలపై హింస, అణచివేత పెరిగాయి.

తెలుగువారి నైతిక జీవితంలో కూడా యిదే రకమైన మార్పు కనిపిస్తుంది. నైతిక జీవితమంటే జీవిత విలువల గురించి సమాజం చేసే ఆలోచన. ఈ ఆలోచన అన్ని వర్గాలలో ఒకే రకంగా వుండదు. కాని సమాజంలో ప్రబలంగా వుండి అన్ని వర్గాల నైతిక జీవితాన్ని, అందరి నడవడికను ప్రభావితం చేసే సామాన్య సంస్కృతి ఒకటి వుంటుంది. ఇది సమాజంలో మనుషుల నిత్య జీవిత ప్రవర్తనను శాసిస్తుంది. ఈ నైతిక ప్రపంచం పతనం సామాజిక ఆర్థిక అసమానతల కంటే నష్టకరమైనది. ఎందుకంటే యిది భవిష్యత్ సామాజిక ఆచరణకు ప్రతిబంధకమవుతుంది. మనిషికి సాధ్యమయ్యే ఉన్నత ప్రవర్తనను తొక్కిపట్టి నీచమైన ప్రవర్తనను ప్రోత్సహించే హీన సంస్కృతి ఈరోజు తెలుగుజాతి నైతిక జీవితాన్ని శాసిస్తోంది.

సమసమాజ ప్రజాతంత్ర భావాలకు సామాజిక సంస్కృతిలో ఉన్న స్థానం పడిపోయింది. హేతువాద, కుల వ్యతిరేక, కమ్యూనిస్టు ఉద్యమాలు బలంగా పనిచేసిన చోటనే ఈరోజు ఒకవైపు సంప్రదాయ బ్రాహ్మణీయ సంస్కృతి మరొకవైపు పెట్టుబడిదారీ సరుకుల సంస్కృతి విచిత్ర సహజీవనం చేస్తున్నాయి. మూడునామాలు పెట్టుకున్న బ్రాహ్మణ నిరక్షరకుక్షి ఎవడైనా స్వామీజీ అన్న బిరుదు తగిలించుకొని ఉపనిషత్తుల మీద ఉపన్యాసాలు యిస్తానని సభలు పెడితే చాలు తెలుగుజాతి శిష్టవర్గం అంతా మారుతీ కార్లు ఎక్కిపోయి కాళ్ళకు మొక్కి దక్షిణలు చదివించుకుంటారు. ఇంటికొచ్చినాక అదే శిష్టవర్గం పాశ్చాత్య టి.వి. షోలను కళా విలువలకు పరాకాష్టగా భావించి ఆస్వాదిస్తారు. మళ్ళీ అదే పాశ్చాత్య సంస్కృతిలోని ప్రజాతంత్ర రాజకీయ విలువలు వీళ్ళకొద్దు.

ఇది కేవలం ధనిక వర్గం సాంస్కృతిక పతనం కాదు. మన సామాజిక సంస్కృతి పతనం. ఏ సమాజంలోనయినా ఆధిపత్య వర్గాల భావాలే సమాజంలో ఆధిపత్యం వహించే భావాలని మార్క్స్ అంటాడు. దీనిని పొరబాటుగా అర్థం చేసుకొనే ప్రమాదం ఉంది. సమాజంలో పాలకవర్గాల ఆలోచనలు, ప్రజల ఆలోచనలు వేరే ఉంటాయనీ, పాలకులు తమ ఆలోచనలను సమాజం మీద రుద్దుతారనీ అర్థం చేసుకుంటే పొరబాటు. మార్క్స్ భావం ఏమయినప్పటికీ, సమాజంలో విభిన్న వర్గాల సంస్కృతి మధ్య ఎన్ని తేడాలున్నా ఒక సామాన్య సామాజిక సంస్కృతి వుంటుంది. అందులో ఒక్కొక్క వర్గానికి ఒక స్థానం, ఒక పాత్ర ఉంటుంది. ఆ సామాజిక వ్యవస్థ నిలవడానికి అవసరం అయిన వైఖరినీ, నడవడికను ఈ సంస్కృతి మనుషులకు అలవరుస్తుంది. ఆ సామాజిక వ్యవస్థ కాపాడేది ఆధిపత్య వర్గాల ప్రయోజనాలను కాబట్టి ఈ సంస్కృతిని వారి సంస్కృతిగా వర్ణించడంలో తప్పు లేదు. దాని స్వభావాన్ని బట్టి దానిని బ్రాహ్మణీయ సంస్కృతి, బూర్జువా సంస్కృతి మొదలయిన పేర్లతో పిలవడంలో తప్పు లేదు. కానీ ఆ సంస్కృతి ప్రజలందరి జీవితంలోనూ ఆలోచనలలోనూ భాగం అయిపోయింది. ఆధిపత్య సంస్కృతి కేవలం ఆధిపత్య వర్గాల సంస్కృతి కాదు. అందువల్ల ఈ ఆధిపత్య సంస్కృతి పతనరూపం తీసుకుంటే అది మొత్తంగా సమాజానికి, సమాజ భవితవ్యానికి సమస్య. ఈ సాంస్కృతిక పతనాన్ని ఈరోజు మనం కళ్ళారా చూస్తున్నాం. ఈ పతనానికి వ్యతిరేకంగా ప్రజాతంత్ర భావాలు వివిధ ప్రజా ఉద్యమాల ద్వారా మళ్ళీ ఉనికిలోకి వచ్చి ప్రజాతంత్ర సమసమాజ స్థాపనకు అవసరమైన సంస్కృతిని నిలబెట్టే ప్రయత్నం చేయడం కూడ చూస్తున్నాం. ఆ ప్రయత్నం ఈరోజు చాలా బలహీనంగా ఉన్న మాట సత్యమే. కానీ అది అసలే లేకుండాపోలేదు.

తెలుగుజాతి ఆధునిక కాలంలో నిర్మించుకున్న జాతి జీవితం మౌలిక స్వరూపం రూపురేఖలు ఇవి. ఆ జాతి జీవితాన్ని కూలంకషంగా అర్థం చేసుకునే కర్తవ్యంతో పాటు చరిత్రకారులపైన మరొక కర్తవ్యం కూడ ఉంది. ఈ జాతి చరిత్రలో విభిన్న దశలలో ముందుకొచ్చిన విలువలను నిలబెట్టుకొని, ఇప్పటిదాకా ఒక ఆదర్శంగా ఉన్న ప్రజాతంత్ర సమసమాజ లక్ష్యాన్ని నిజంగా సాధించుకోవాలంటే ఏరకమైన కృషి జరగాలన్న ప్రశ్నకు కూడ చరిత్రకారులు సమాధానాన్ని అన్వేషించాలి. ఆ ఆదర్శం చరిత్రలో పుట్టినదే కాబట్టి ఈ అన్వేషణ చరిత్రకారుల కర్తవ్యాలకు బాహ్యమైన పరాయి విషయం కాదు.

కె. బాలగోపాల్

3.1.95